

NOD:s lägesbild

LÄGESBILD OM MOMS- OCH SKATTEFRÅGOR
- CIVILSAMHÄLLET'S FÖRSLAG

Juli 2022

Inledning:

I mars 2022 [publicerade](#) NOD en lägesbild om civilsamhällets synpunkter på rådande regler för skatt och moms (mervärdesskatt). Lägesbilden behandlade exempelvis frågor rörande den så kallade internmomsen, andra regler som också riskerar att skapa merkostnader och vilka konsekvenser detta får för civilsamhällets aktörer.

Lägesbilden lyfte också vikten av tydliga regler och en fungerande dialog med offentliga aktörer då delar av regelverket kring moms och skatter uppfattas som komplicerat. De samlade synpunkterna gav en tydlig bild där många aktörer i civilsamhället ansåg att reglerna rörande skatt och moms inte är tillräckligt anpassade efter sektorns verklighet. Flera av beskrivningarna vittnade om komplicerade regler som skapar svåra gränsdragningsfrågor och risk för merkostnader, vilka i värsta fall kan innebära att värdefulla insatser från civilsamhället uteblir.

Då lägesbilden som publicerades i mars främst behandlade problembeskrivningar och utmaningar blev frågan om konkreta förslag på förändringar av hanteringen av moms- och skattefrågor avhandlad i mycket begränsad omfattning. För att komplettera problembeskrivningarna har NOD med denna lägesbild valt att enbart fokusera på konkreta förslag på förbättringar, så som de har formulerats av civilsamhället.

Denna lägesbild inleds också med ett bakgrundsavsnitt med initiativ till förändringar och krav på ändrade regler som har lyfts i olika sammanhang. Detta inkluderas för att också uppdatera den förra lägesbilden med aktuella debatter och initiativ som har tagits inom området sedan dess.

Sammanfattning:

En rad konkreta förslag på moms- och skatteutmaningar har formulerats av civilsamhällesorganisationer som NOD har varit i kontakt med. I korthet kan förslagen kategoriseras som allmänna förslag kring momsfrågor, konkreta förslag kring den så kallade internmomsen, efterfrågade informationsinsatser samt övriga moms- och skattefrågor. Vid sidan av dessa områden återfinns också andra frågor som är tydligare förklarade i lägesbildens senare delar.

Behov av ändring rörande momsfrågor:

- Momsplikten skulle kunna avskaffas helt för hela eller delar av civilsamhället.
- En möjlig konstruktion är att skapa ett system där undantag för momsplikt införs för alla sorters tjänster som produceras för att bedriva kvalificerad allmännyttig verksamhet.
- En ny momsskattestatus, som ger avdragsrätt för moms där momspliktig omsättning saknas, skulle också kunna införas.

Internmomsen:

- Internmomsen behöver avskaffas.
- En av översyn av 3 kap. 23 a § ML kan ge utrymme för kanslisamverkan utan extra merkostnader.
- Riksdagens tillkännagivande från tidigare i år behöver omsättas till praktisk politik.
- Sverige bör arbeta för att skapa utrymme på EU-nivå, om nödvändigt, för att kunna driva igenom nationell lagstiftning inom området.
- I [ett förslag till](#) en ny mervärdesskattelag är avsnittet kring kostnadsdelning (internmomsen) mer anpassat till EU-direktivet och ligger mer i linje med krav som ställts från civilsamhället. Det finns dock oklarheter kring om författningskommentaren kan motverka förändringen i lagtexten.

Behov av information och tydlighet:

- Information från myndigheter eller andra offentliga aktörer är inte alltid någon lösning eftersom det i somliga fall är ett regelverk som är illa anpassat till civilsamhället som skapar hinder.
- Undantag i regelverk som kan skapa ny praxis väcker frågor som kan klargöras av offentliga aktörer.

- Stöd och informationsinsatser som är riktade specifikt till civilsamhällets aktörer och trossamfund kan hjälpa civilsamhället att orientera sig. En specialiserad grupp på exempelvis Skatteverket skulle kunna ge råd och svar på konkreta frågor inom moms- och skatteområdet.
- Två sorters informationsinsatser kan vara behjälpliga för sektorn: tydlighet rörande generella skattefrågor som är aktuella för sektorn, men också specifika informationsinsatser för de särskilda målgrupper som ideella organisationer i somliga fall samlar.

Övriga frågor:

- Försäljning i civilsamhället bör bedömas utifrån verksamhetens ändamål. Eftersom situationen är oklar bör frågan utredas och nya lagar stiftas.
- Trösklarna för när arbetsgivaravgifter behöver betalas av ideella aktörer är för låga i stora delar av sektorn. Ett höjt prisbasbelopp efterfrågas.
- Skattelagstiftningen bör ses över för att stiftelser ska kunna verka på samma villkor som ideella föreningar ifråga om moms- och skatt.

Bakgrund:

Avsnittet ger en kort bakgrund till hur moms- och skattefrågor har diskuterats bland både offentliga och ideella aktörer sedan mars 2022.

Sedan den förra lägesbilden om moms- och skatteområdet publicerades har en engagerad debatt och politisk aktivitet i skatteutskottet i riksdagen pågått, inte minst rörande den så kallade internmomsen.

Internmomsen avser situationer som ideella organisationer upplever när de behöver betala när tjänster vidareförmödas eller säljs inom en organisation som består av flera juridiska personer. Merkostnaden innebär en rad olika hinder i form av att det minskar utrymmet att dela på kompetens inom särskilda områden, varför detta är ett av de tydligaste exemplen på ett regelverk som är illa eller delvis illa anpassat efter civilsamhällets verklighet.

Under våren gav riksdagen i uppdrag till regeringen att snabbutreda frågan om internmoms för civilsamhällets aktörer. I det så kallade tillkännagivandet [fastslogs](#) slutligen att:

”Regeringen bör snabbt utreda frågan om hur intern moms mellan föreningar i samma organisation kan lösas utan att orsaka en snedvridning av konkurrensen som strider mot EU:s lagar och utan att öka risken för fusk med momsen.”

Frågan om internmoms hade vid tidpunkten redan varit omdebatterad och varit föremål för civilsamhällets nära bevakning och opinionsbildning. Patrik Schröder, samordnare för civilsamhällesfrågor på Fremia, var positivt inställd till Skatteutskottets inriktning, något som uttrycktes i en [intervju](#) med Altinget den 23 mars, det vill säga före det formella beslutet i riksdagen. Schröder menade att man är:

”... angelägna om att reformen träffar så brett som möjligt. Det får heller inte bli insnöat på en speciell typ av driftsform, så att det till exempel bara gäller ideella föreningar. Det bör gälla även för stiftelser”.

Efter att riksdagen slutligen tog beslut om tillkännagivandet ovan, den 20 april, kommenterade Noura Berrouba, ordförande för ungdomsrörelsen LSU, i en [artikel](#) på Altinget att:

”Internmomsen är en i raden av frågor som behöver behandlas. Vi behöver fler skattereformer som minskar skattebördan för civilsamhället. Och för att det ska ske på rätt sätt behöver offentlig sektor i utformandet av finanspolitiken inkludera och konsultera ungdomsrörelsen i förarbetet när det gäller frågor om statsbudget, fördelningsnyckel, skatt och moms. (...) Lagstiftare har också ett ansvar att föra en dialog med oss i ungdomsrörelsen både om gällande regler och föreslagna förändringar, men också när det gäller praxisförändrade domar och hur de kan vara tillämpliga för andra organisationer”

Ett uttalande från David Samuelsson, ordförande för Civos och generalsekreterare på Studieförbunden, gavs också plats i artikeln. Där påpekar Samuelsson att:

”Riksdagen har talat. Nu måste regeringen lyssna och skrida till verket. Utredningen måste tillsättas snarast och få glasklara direktiv att internmomsen ska avskaffas. Sedan måste regeringen så snabbt det bara går lägga fram en proposition på riksdagens bord om att avskaffa internmomsen. Som en del av detta bör regeringen även utreda andra skattefrågor som missgynnar civilsamhället”

Frågan har även därefter debatterats flitigt. Den 27 april publicerades en [debattartikel](#) av Malin Danielsson (L) på Altinget, där kravet om att slopa internmomsen återaktualiserades.

I slutet av maj fick frågan ytterligare [uppmärksamhet](#) när ledamöter i skatteutskottet menade att det krävdes ett tydligt besked från finansminister Mikael Damberg (S) rörande internmomsen. Detta efter att det framkommit uppgifter om att ministerns statssekreterare vid ett möte med Riksidrottsförbundet och Studieförbunden ska ha uppgett att det inte blir någon utredning, trots riksdagsbeslutet beskrivet ovan.

När Altinget strax före publiceringen kontaktade finansministerns stab om processen med utredningen fick redaktionen svaret att ”tillkännagivandet bereds” i Regeringskansliet vid tillfället.

Efter ett möte mellan statssekreteraren Tora Hansjons och skatteutskottet meddelade Per Åsling (C), utskottets förste vice ordförande, att deltagarna ”fick i dag höra att regeringen lägger frågan om internmomsen ihop med den kommande moms lagen” samt att han ”bedömer att regeringen då kommer att göra förändringar som lägger sig nära det EU-direktiv som finns”, till [Altinget](#) i början av juni. Rörande den fortsatta processen, som inte kommenterades av Regeringskansliet, menade Jörgen Hellman (S) att ”regeringen kommer med en ny moms lag som läggs senare i år. Då hoppas vi på en moms lag som ligger nära direktivet”.

I slutet av juni genomfördes ett nytt möte på Finansdepartementet där bland andra statssekreteraren och Björn Eriksson, ordförande i Riksidrottsförbundet, deltog. Eriksson [kommenterade](#) mötet, i Altinget, genom att hänvisa till att ”statssekreterarens linje är att en utredning tar för lång tid och att frågan borde finnas med i moms lagen i höst”. Han tillade även följande:

”Min invändning är att vi inte har varit involverade i detta, och i direktiven sades det tydligt att förslaget inte ska gälla några materiella förändringar. Men det är ju precis materiella förändringar som behövs.”

Den 22 juni kommenterade statssekreteraren mötet med att träffen med civilsamhället var viktig och att frågan om internmoms är ”prioriterad och det är viktigt att komma till en lösning så snabbt som möjligt” samt att ”Regeringskansliet jobbar med den här frågan med siktet inställt på en skyndsam hantering.” Kommentaren sändes skriftligt till Altinget.

Till detta kan det tilläggas att ämnet var föremål för en [interpellationsdebatt](#) i riksdagen den 29 juni. Efter en interpellation lämnad av Helena Vilhelmsson (C) fick finansminister Mikael Damberg (S) följande frågor: ”På vilket sätt avser ministern att agera för att utredningen om avskaffande av internmomsen skyndsamt ska komma i gång?” samt ”När kan vi förvänta oss att internmomsen är avskaffad?” I debatten underströk Damberg att regeringen delade interpellantens bild av civilsamhällets vikt och att regeringen arbetar med tillkännandegivandet för närvarande. Damberg menade också att bilden av att frågan inte bör dra ut på tiden delas av regeringen.

Lokalfrågan

Även momsfrågans koppling till hyresavtal för civilsamhället har varit omdiskuterad sedan publiceringen av den förra lägesbilden. Frågan handlar i korthet om att fastighetsägare inte har möjlighet att göra avdrag för moms för lokaler som hyrs ut till

verksamheter som inte är momsbelagda, vilket försvårar för ideella aktörer att finna hyresvärdar.

Den 4 maj publicerade Altinget en [artikel](#) om att Skatteverket [föreslår](#) nya regler i syfte att underlätta för momsbefriade verksamheter att finna lokaler. PwC har sammanfattat föreslagen enligt följande på sin [webbplats](#):

- Kravet på att hyresgästen ska bedriva momspliktig verksamhet i lokalen slopas.
- Kravet på stadigvarande användning hos hyresgästen slopas.
- Det blir möjligt med frivillig moms för en lokal som disponeras av olika hyresgäster på olika tider av dygnet.
- Det blir möjligt med frivillig moms för ytor som delas av flera hyresgäster samtidigt.
- Frivillig moms ska enligt förslaget kunna tillämpas för en viss bestämd yta samtidigt som andra delar av fastigheten inte omfattas av frivillig moms. All uthyrning av den frivilligt momsade ytan blir då momspliktig.
- Kravet på att frivillig moms ska föreligga även i senare uthyrningsled samt begränsningen i antalet uthyrningsled slopas.

I en kommentar till Altinget menade Björn Eriksson, ordförande för Riksidrottsförbundet, att förslaget var bra och att ”vi får visserligen betala moms, men det innebär en förändring för oss. För vi får uppenbara problem när vi blir utestängda från delar av hyresmarknaden.” Dessutom föreslog han ett ytterligare steg i frågan genom att reducera momsen från 25 till 6 procent framöver.

Svenskt Näringsliv, som länge har varit engagerade i frågan, välkomnade också att Skatteverket påtalar brister i dagens regler för hyresmoms. De [tillägger](#) samtidigt att det nu är dags ”att även regering och riksdag lämnar positivt besked i frågan och presenterar åtgärdsförslag – omgående”. I ett [brev](#) den 8 juni 2022 uppmanar tolv organisationer regeringen att omgående remittera Skatteverkets förslag och fortsätta beredningen av lokalmomsen.

Vid sidan av lokalfrågan kan det också tilläggas att riksdagen i enlighet med regeringens förslag [beslutade](#) att höja omsättningsgränsen för befrielse från mervärdesskatt från 30 000 kronor till 80 000 kronor per år. Beslutet från i maj i år innebär att företag som har en omsättning på högst 80 000 kronor inte behöver vara registrerade för och deklarerar moms, vilket även kan gynna organisationer i civilsamhället som har registrerat delar av sina verksamheter som företag.

Metod:

Under maj 2022 kontaktades 33 organisationer i civilsamhället via mail med en syftesbeskrivning av lägesbilden och en uppmaning att inkomma med synpunkter för att kunna bidra till underlaget. I förfrågan ingick också en uppmaning till paraplyorganisationer, vilket en stor del av de 33 organisationerna är, att be även sina medlemsföreningar att bidra till att sända information och synpunkter till NOD.

I syfte att insamla material till lägesbilden ställdes följande frågor:

- Vilka konkreta förändringar i reglerna eller hanteringen av moms- och skattefrågor från offentliga aktörer skulle underlätta för er? Motivera gärna och var så konkret som möjligt. Till vem vill ni adressera svårigheterna (exempelvis vilka myndigheter eller departement)?
- Vilken form av stöd skulle både idag och på sikt vara behjälpliga för er organisation eller era medlemmar i hanteringen av moms- och skattefrågor? Krävs det till exempel informationsinsatser?
- Finns det något den ideella sektorn själva kan göra för att bättre hantera moms- och skattefrågor på ett effektivt sätt?

Inkommet material har bearbetats och återkommande problemformuleringar och typer av exempel som har framstått som särskilt angelägna för civilsamhället identifierats. Således har ett urval av ämnen gjorts, vilket innebär att ett betydande antal exempel inte har kunnat behandlas i lägesbilden.

En komplett lista över svarande organisationer finns i slutet av dokumentet.

Förslag från aktörerna:

Behov av ändring rörande momsfrågor

I de underlag som har sänts till NOD:s kansli har själva problemformuleringarna fortsatt upptagit stor plats. Det beror både på att förslagen kräver kontextualiserande exempel och förklaringar, men också på att hinder i form av komplicerade regler som skapar merarbete och/eller merkostnader enligt flera organisationer inte kräver någon annan lösning än att reglerna avskaffas. Inte minst i mindre ideella föreningar finns det också en varierande grad av resurser att knyta till sig exempelvis juridisk eller ekonomisk expertis för att komma med konkreta förslag på förändringar.

Ett medlemsmuseum som via Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd har sänt in sitt underlag beskriver exempelvis ett problemområde enligt följande.

”I första hand borde alla kostnader för att bevara och utveckla museiverksamheten med ett speciellt syfte att vara momsbefriad (lokala projekt och renoveringsobjekt). Hur det skattetekniskt går att utarbeta ett förslag på momslättnad har vi inte kunskap kring men att det är viktigt att betona hur stor betydelse det ideella arbetet betyder för framtida bevarande av olika viktiga kulturer hos oss och andra spännande museer.”

Både denna förening och stort antal andra organisationer, även utanför Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd, konstaterar att en god lösning på dagens hinder hade varit att ideella organisationer skulle vara helt momsbefriade. Detta är ett förslag som återkommer också i andra svarsunderlag som har sänts till NOD.

Andra konkreta åtgärder som efterfrågas kan hämtas från ett ytterligare medlemsmuseum knutet till Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd, som föreslår en höjd gräns för eller ett avskaffande av momsplikten. Fördelen vid att momsplikten för denna del av sektorn avskaffas helt är att det delvis komplicerade regelverket tar mycket administrativa resurser i anspråk. Anledningen till att denna organisation anser att arbetlivsmuseer bör vara befriade från moms när det rör små verksamheter är att likheterna med konst och vissa delar av kultursektorns arbete är närliggande. Precis som dessa delar av sektorn bör momsreglerna således vara annorlunda, anser organisationen.

Detta museum har ett konkret skatteförslag för att motverka de problem som finns i nuvarande regelverk: ”I bokföringen skulle ideell arbetskraft värderas enligt en schablon då resultatet alltid borde bli noll med tanke på all oavlönad arbetstid som inte beaktas i deklARATIONEN. En eventuell vinst skulle då kunna återinvesteras och inte skattas bort.”

Frågan om att helt eller delvis avskaffa momsplikten är relevant för i princip hela sektorn. Även Korpen lyfter denna frågeställning genom att påpeka att:

”Våra organisationer skulle vara väldigt behjälpta av att slippa moms vid förhyrning av idrottsytor. Det är ju möjligt redan idag att hyra ut momsfritt, men då tappar uthyraren sin rätt att lyfta moms från sina kostnader. Här behövs ett undantag för den ideella sektorn. Som det fungerar idag är det relativt vanligt med idrotts-AB:n för att komma runt momskostnaderna, och det känns som en smal och vansklig väg att vandra.”

Behovet av förändringar är stort och bygger på att det finns en efterfrågan på vissa sorters kompetens som behöver hämtas in till sektorn på ett sätt som skapar merkostnader. Evangeliska Fosterlandsstiftelsen beskriver ett sådant fall.

”Förändringar i samhällsstrukturen gör att det idag är svårare än tidigare att rekrytera anställd personal för kortare uppdrag och vakanser. Behovet fylls då ofta av bemanningsföretag eller F-skattande konsulter, vilket kan vara en god lösning för momspliktiga företag. I allmännyttig ideell verksamhet leder dock sådana lösningar nästan undantagsvis till att kostnaden stiger med momsen och att det därmed blir orimligt dyrt att anlita F-skattare - även när det är den enda tillgängliga lösningen. Här är det intressant att konstatera att vår högskoleverksamhet i årets anslag får kompensation för moms på gästföreläsningar medan vår övriga också allmännyttiga verksamhet inte får någon kompensation. Till exempel tryckeritjänster påverkas också av vem mottagaren är och vad som produceras.”

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen föreslår därför ”ett system med undantag för momsplikt införs för alla tjänster som produceras för kvalificerat allmännyttig verksamhet.”

En av organisationerna som presenterade förslag på lösningar inom området redan i den förra lägesbilden av IOGT-NTO. Då beskrev IOGT-NTO att det saknas ”tröskelvärden, så

att föreningar som bara vid enstaka tillfällen säljer en tjänst eller vidarefakturerar en kostnad inte ska behöva bli skyldiga att redovisa moms.”

Folkuniversitetet föreslår också en ”ny momsskattestatus som ger avdragsrätt för moms där momspliktig omsättning saknas”. Syftet är att skapa möjligheter för att göra avdrag för att sedan kompenseras för momsen i efterhand. Vid ett införande innebär det att man kan ”göra all hyra till företag och organisationer momspliktig och alla har rätt till avdrag”.

Ett tema som lyftes i den förra lägesbilden och som utgöra ett lyckat exempel är den modell som används i Norge, där ideella organisationer har möjlighet att söka kompensation för utbetald moms från det statliga organet [Lotteri- og stiftelsestilsynet](#). I denna modell, som nämns av Fremia och medlemmar i LSU som intressant, kan ideella organisationer kompenseras följande verksamhetsår. Ingen organisation förordar att modellen kopieras, men däremot kan denna fungera som en inspiration för möjliga vägar fram även i Sverige.

Fortsatt kritik mot internmomsen

Frågan om internmomsen är återkommande i problemformuleringarna och det är högprioriterat i sektorn att skapa ett system där problematiken med internmoms inte uppstår.

De konkreta förändringarna som oftast påtalas handlar om att avskaffa hinder och således undvika en större administrativ börda men framförallt också merkostnader. I LO:s svar till NOD sammanfattas frågan, där hållningen att internmomsen behöver avskaffas både lyfts och motiveras:

”Momskonstruktioner får inte begränsa civilsamhällets behov att organisera sig både effektivt och ändamålsenligt, och vi ser till och med ett ökande behov av att tillgängliggöra kvalificerat stöd för civilsamhällets olika organisationer. (...) Vi anser heller inte att det är rimligt att moms­lagstiftningen syftar till att värna och förord­a ett vinstdrivande näringsliv på bekostnad av civilsamhällets ideella verksamheter. (...) Vi begär att staten skapar lösningar för att eliminera den olyckliga moms­konstruktionen, ’intern moms’, som medför kostnadsför­dyringar för civilsamhällets behov av specialisering och utveckling. Behov finns inom såväl traditionella områden, som redovisning, medlemsadministration, HR

och IT, som inom 'nyare' områden som GDPR, Agenda 2030 och självklart i framtida utvecklingsriktningar.”

Förslagen kan ibland uttryckas på mer specifika sätt. I svaret från Evangeliska Fosterlandsstiftelsen sammanfattas problematiken med förslaget att ”systemet med momsgrupper omgående utvidgas till att gälla även allmännyttig ideell verksamhet.”

I Studieförbundens och Civos gemensamma svar understryker organisationerna att regeringen och Finansdepartementet ”måste tillsätta en utredning som grundligt men snabbt prövar varje tänkbar möjlighet att ändra regleringen så att internmomsen tas bort.”

I svaret till NOD hänvisar Studieförbunden och Civos också till ett möte med Finansdepartementets statssekreterare den 29 april, där organisationerna uppger att beskedet har varit att departementet ”anser att inget har ändrats genom tillkännagivandet från en enig riksdag” och att ”Finansdepartementet tänker inte utreda frågan utan hänvisar till den stora momsutredningen – Fi 2016:06 Utredningen om en strukturell översyn av mervärdesskattelagstiftningen som lade fram betänkandet En ny mervärdesskattelag SOU 2020:31.”

Denna fråga och turerna kring tillkännagivandet har förklarats närmare i bakgrundsavsnittet i denna lägesbild. Civos och Studieförbunden menar att hänvisandet till momsutredningen är missvisande då den var lagteknisk samt att den inte hade direktiv att utreda civilsamhällets frågor. Organisationerna anser även att utredningen var avvisande och att de inte fick möjlighet att inkomma med synpunkter via någon remissrunda.

I turerna kring internmomsen hänvisar Civos och Studieförbunden även till att ”om det vid en fördjupad utredning eller domstolsprövning skulle visa sig att en lagändring i Sverige står i strid med EU-rätten måste Sverige aktivt arbeta i EU för att påverka utformningen av kommande momsdirektiv för att möjliggöra nödvändiga lagändringar i Sverige.” Således står det klart att organisationerna anser att riksdagens tillkännagivande inte har mottagits på ett adekvat sätt av Finansdepartementet. Dessutom kräver organisationerna att frågan om en lagändring är så pass prioriterad att Sverige också ska arbeta för att skapa utrymme på EU-nivå, om nödvändigt, för att kunna driva igenom nationell lagstiftning inom området.

Förslag kring internmomsen

Flera organisationer har, som påpekat, länge kritiserat förekomsten av den så kallade internmomsen som bland annat motverkar kanslisamverkan. Kritiken har vid sidan av beskrivningar av de negativa effekter för civilsamhällets aktörer också följts av konkreta förslag på vilket sätt internmomsen kan avskaffas.

Riksidrottsförbundet är en av de aktörer som tydligast har beskrivit denna problematik. Organisationen beskriver den rättsliga bakgrunden, där alla juridiska personer i regel är skattepliktiga för inkomstskatt. Till detta tillkommer dock undantag i 7 kap. IL, som beskriver att en ideell förening till viss del kan sälja varor och tjänster utan att betala inkomstskatt. 4 kap 8 § ML innebär även att verksamheter som är undantagna inkomstskatt också undantas från moms.

Både mervärdesskattelagen och EU:s mervärdesskattedirektiv innehåller en möjlighet att genom kostnadsdelning tillhandahålla interna tjänster inom ramen för en fristående grupp utan momsbelastning (3 kap 23 a § ML samt artikel 132.1 f EU:s mervärdesskattedirektiv). Kritik har dock riktats mot implementeringen i den svenska mervärdesskattelagen i förhållande till i EU-direktivet då den svenska tolkningen är mycket restriktiv och därför svår att tillämpa i praktiken, något som också nämns senare.

När det gäller en konkret utformning för hur internmomsen ska avskaffas har Svenskt Näringslivs [lagändringsförslag](#) från 2019, baserat på en rapport av revisionsbyrå Grant Thornton, de senaste åren bibehållit sin aktualitet. I korthet innebär underlaget i rapporten att det tycks finnas ett stöd för att två eller flera organisationer ska kunna dela på resurser i form av kanslisamverkan utan extra momskostnader. Argumenten i rapporten baseras på att det finns stöd för detta i EU-rätten, men att det kräver en översyn av 3 kap. 23 a § ML.

I dagsläget finns ett undantag från skatteplikt i 3 kap. 23 a § mervärdesskattelagen för att skapa möjligheter för olika aktörer att samarbeta tillsammans. Tillämpningen av undantaget beskrivs som ”i det närmaste obefintlig.”

”Anledningen till detta är dels en för snäv implementering av direktivsbestämmelsen i ML, och dels det mycket smala tillämpningsområde som undantaget kommit att få vid tillämpningen av bestämmelsen. Det främsta skälet till detta är, enligt vår uppfattning, den avvikande

utformningen av konkurrensrekvisitet i ML jämfört med artikel 132.1 f mervärdesskattedirektivet.”

Rapporten gör vidare en jämförelse med Danmarks implementering av artikel 132.1 f, vilken skiljer sig åt från den svenska. Grant Thornton och Svenskt Näringslivs slutsats är att det finns en tydlighet kring ”de sektorer där kostnadsdelning kan komma ifråga med stöd av en regel motsvarande vår svenska regel i 3 kap. 23 a § ML.”

Denna bakgrund leder till ett konkret förslag av ändring av lagtexten i 3 kap. 23 a § ML, som enligt rapporten ligger i linje med 132.1 i mervärdesskattedirektivet. Tillsammans med uttalanden i förarbeten kan detta leda till en mer ”ändamålsenlig tillämpning av undantaget i 3 kap. 23 a § ML.”, anser rapportförfattarna. Förslaget handlar om en förändring av nuvarande lydelse:

”Från skatteplikt undantas omsättning av tjänster som tillhandahålls inom fristående grupper av fysiska eller juridiska personer, om

- verksamheten i övrigt inte medför skattskyldighet hos gruppen eller hos de fysiska eller juridiska personerna,
- tjänsterna är direkt nödvändiga för utövandet av verksamheten, och
- ersättningen för tjänsterna exakt motsvarar den fysiska eller juridiska personens andel av de gemensamma kostnaderna för tjänsternas tillhandahållande.

Undantaget avser endast sådana tjänster som normalt inte tillhandahålls av någon annan utanför gruppen”

Det nya förslaget är enligt följande:

”Från skatteplikt undantas omsättning/tillhandahållande av tjänster vid kostnadsdelning inom fristående grupper av fysiska eller juridiska personer vilka bedriver en verksamhet som är undantagen från mervärdesskatt eller för vilken de inte är en beskattningsbar person.

Syftet ska vara att tillhandahålla medlemmarna av dessa grupper tjänster som är direkt nödvändiga för att bedriva den i första stycket nämnda verksamheten.

Grupperna får endast begära ersättning av sina medlemmar för deras andel av gemensamma utgifter.

En förutsättning är att undantaget inte kan befaras vålla snedvridning av konkurrensen.”

I [ett förslag till](#) ny mervärdesskattelag, NML, har avsnittet kring kostnadsdelning (internmomsen) anpassats till EU-direktivet och ligger mer i linje med krav som ställts från civilsamhället. I 10 kap 19§ NML går det att läsa följande:

”Undantag för tjänster inom fristående grupper

19 § Från skatteplikt undantas tillhandahållanden av tjänster inom fristående grupper av fysiska eller juridiska personer, om

1. gruppens eller personernas verksamhet i övrigt antingen omfattas av undantag från skatteplikt eller är en sådan verksamhet för vilken de inte är en beskattningsbar person,
2. tjänsterna är direkt nödvändiga för att bedriva denna verksamhet, och
3. ersättningen för tjänsterna exakt motsvarar den fysiska eller juridiska personens andel av de gemensamma kostnaderna för tjänsternas tillhandahållande.

Första stycket gäller under förutsättning att undantaget inte kan befaras vålla snedvridning av konkurrensen.”

Förändringen är positiv anser till exempel Svenskt Näringsliv, som samtidigt påpekar, i sitt underlag till NOD, att det däremot finns kvar besvärande skrivningar i författningskommentaren som kan motverka förändringen i lagtexten.

Vid publiceringen av denna lägesbild är propositionen ännu inte presenterad. På regeringens webbplats förklaras att den nya lagen och övriga lagändringar inom området föreslås börja gälla den 1 januari 2023.

Likt flera andra organisationer utgår också Riksidrottsförbundet från Grant Thornton-rapportens slutsatser och understryker detta genom följande beskrivning:

”Vi instämmer i Grant Thorntons bedömning att den svenska ordalydelsen skiljer sig på ett avgörande sätt från Direktivet och bör förändras i likhet med den danska skrivningen. Med en sådan förändring kommer undantaget att kunna vara tillämpligt på, framför allt organisationer som RF och andra inom civilsamhället som bedriver momsfri verksamhet av allmänt intresse.”

Riksidrottsförbundet understryker också artikel 132.1 f i EU:s mervärdesskattedirektiv återfinns under avdelning IX (9) *Undantag från skatteplikt* i kapitel 2 *Undantag för vissa verksamheter av hänsyn till allmänintresset*. Av den anledningen anser Riksidrottsförbundet att detta undantag är tänkt att kunna tillämpas på just civilsamhället.

När det gäller slutsatserna i Grant Thornton-rapporten kan det tilläggas att fler organisationer tycks dela den bild som förmedlas. I det underlag som Fremia har sänt till NOD menar organisationen att:

”Om organisationer kan dela kostnader, för särskilt personal, utan momseffekter skulle man lättare kunna skaffa och dela på kompetenta resurser. Detta både inom en organisation, men också mellan liknande men fristående organisationer. Det verkar ju finnas utrymme för det inom nuvarande EU-direktiv, där Sverige tagit en mycket snäv tolkning. Det är inte bara tjänster kopplat till ändamålet som behöver undantas, utan även kostnader av administrativ karaktär, till exempel redovisning och IT.”

Således finns det en fortsatt stark kritik mot att konkreta steg inom momsområdet, och där särskilt den så kallade internmomsen, inte har tagits. Mot bakgrund av den i opinionsbildningen ofta återkommande rapporten från Grant Thornton och Svenskt Näringsliv anser civilsamhället också att ett konkret förslag har presenterats.

Behov av tydlighet och översyn av moms i lokalfrågor

När det gäller de tidigare nämnda svårigheter ifråga om uthyrning av lokaler har civilsamhällesaktörer som NOD har varit i kontakt med inkommit med flera förslag. Bakgrunden till problematiken är att fastighetsägare inte kan göra avdrag för moms för investeringar i den eller de lokaler som hyrs ut till icke momsbelagd verksamhet. Detta kan innebära att vissa föreningar kan ha svårt att finns lämpliga kanslier och andra lokaler att hyra.

Redan i underlaget till den förra lägesbilden lyfte IOGT-NTO att detta var en utmaning. Organisationen vidhåller att man efterfrågar en översyn av regler rörande fastigheter, civilsamhället och skatt. Dessutom ser IOGT-NTO gärna utökade möjligheter för allmännyttiga organisationer att hyra ut till andra motsvarande aktörer och därigenom dela på fastigheter.

Andra organisationer, som Sveriges Stadsmissioner, menar att ”moms på lokalhyra, där fastighetsägaren frivilligt redovisar moms på lokalhyra bör tas bort, vid uthyrning till icke momspliktig idéburen organisation.”

Till detta kan tilläggas att det finns en lista med samlade förslag från Svenskt Näringsliv och Fastighetsägarna, vilken nämndes redan i den förra lägesbilden. Dessa återfinns i den [hemställan om lagändring](#) som sändes till Finansministern, Näringsministern och till Riksdagens skatteutskott under 2018. En av de föreslagna åtgärderna där är att ”verksamhet som medför skattskyldighet eller rätt till återbetalning bedrivs i lokalen slopas”. Även Skatteverket delar problembilden och föreslår liknande åtgärd i sitt [lagändringsförslag](#) från april 2022.

Frågan har också engagerat Riksidrottsförbundet under lång tid. I sitt underlag till NOD meddelar organisationen att de vill se ett borttagande av kravet att hyresgästen stadigvarande måste bedriva momspliktig verksamhet i lokalen. Detta krav föreslår även Skatteverket, vilket beskrivs närmare i bakgrundsavsnittet i lägesbilden. Dessutom föreslår Riksidrottsförbundet att uthyrningen till idrotten sker med en momssats på sex procent istället för 25 procent.

Trösklar för arbetsgivaravgifter

Ett tema som även beskrevs i den förra lägesbilden rör arbetsgivaravgifter. Frågan om regelverket, som idag betyder att arbetsgivaravgifter behöver betalas för ersättningar från tusen (1 000) kronor och uppåt inom civilsamhället, har åter lyfts av flera organisationer.

En fråga som lyfts fram är att det finns skillnader i regelverket när det gäller idrottsrörelsen, där ersättningar beskattas från ett halvt prisbasbelopp. I det underlag som Fremia sände till NOD påpekas detta:

”Idrottsrörelsen har möjlighet att helt avgiftsfritt ersätta ledare med ett halvt prisbasbelopp. Detta är känt sedan tidigare och övriga civilsamhällesorganisationer har inga bekymmer med att idrotten har denna möjlighet. Problemet är att detta gäller exklusivt för idrotten när det samma

borde gälla även för civilsamhället i övrigt. Ett förslag är att regeringen utreder frågan med syfte att möjliggöra för hela civilsamhället att åtnjuta denna möjlighet.”

LSU, som återupprepar sitt svar som sändes i februari, har tidigare också påpekat detta och understrukt att ett höjt prisbasbelopp skulle ”frigöra medel som direkt skulle kunna omsättas i fler aktiviteter för barn och unga.” Den direkta effekten av dagens regler är att organisationer begränsas till att genomföra sin verksamhet. Reglerna har en ”direkt effekt på det antal timmar/tillfällen som föreningarna kan erbjuda aktiviteter med ledare och får därmed en direkt påverkan på graden av syftesuppfyllnad”, menar LSU.

Ett av Arbetslivsmuseernas samarbetsråd har ett liknande förslag och menar att beloppsgränsen bör höjas till minst 5 000 kronor per år.

Behov av information och tydlighet

Komplicerade regelverk och fall som eventuellt skapar ny praxis är två av anledningarna till att behovet av information och tydlighet från offentliga aktörer efterfrågas. Till detta ska dock tilläggas att informationsinsatser enligt vissa organisationer inte är tillräckliga när det gäller exempelvis en av de mest engagerande frågorna för civilsamhället – internmomsen.

I Studieförbundens gemensamma svar tillsammans med Civos förklaras detta med att det är lagstiftningen som skapar hinder och inte myndighetstolkningar eller missförstånd i civilsamhället. Därför ses heller inte informationsinsatser eller möten som någon lösning på problemet.

Däremot upprepar LSU att undantaget som Svenska kyrkan har beviljats när det rör momsbefrielse vid fakturering inom den egna organisationens olika grenar är ett område där det vore passande att se över möjligheter att tillämpningen breddas till andra ideella aktörer. Detta stöd efterfrågas av flera av LSU:s medlemsorganisationer.

Svenska kyrkan menar i sin tur att det också finns behov av stöd och informationsinsatser som är riktade specifikt till civilsamhällets aktörer och trossamfund, eftersom det exempelvis kan vara komplicerat med köp av tjänster från utlandet.

Även Stockholms Stadsmission menar att olika former av informationsinsatser kan vara användbara, men påpekar samtidigt att sådana kan vara svåra att applicera på de specifika

frågeställningar som organisationen har. Därför menar organisationen att en ”specialiserad grupp, antingen från lämplig myndighet (Skatteverket förslagsvis) eller från samordnad enhet inom civilsamhället, där uppdraget är att bistå med råd och svar på konkreta frågor inom moms/skatte-området skulle kunna vara en väg att gå för att rent praktiskt underlätta.”

Sveriges Stadsmissioner menar vidare att organisationen gärna ser att det finns specifika kontaktpersoner gentemot ideell sektor bland offentliga aktörer. I många fall är reglerna så pass komplexa att det i vissa fall kan innebära att myndigheters egna handläggare inte alltid är uppdaterade kring regelverken. Sveriges Stadsmissioner påpekar vidare att Skatteverket information på webben är bra, ”där de nu också har specifik information riktad för föreningar, men regelverken är komplexa och är anpassade för näringslivets villkor.” Vidare efterfrågas möjlighet att kunna lämna inkomstdeklaration digitalt.

En informationsresurs efterfrågas av KLYS, som samlar yrkesverksamma kulturskapare. Organisationerna menar att det finns ett behov av särskilda informationsinsatser från Skatteverket till målgrupper inom kultur- och mediesektorn. Sammantaget framträder en bild där två typer av informationsinsatser efterfrågas: för generella skattefrågor som är aktuella för sektorn, men också specifika informationsinsatser för de särskilda målgrupper som ideella organisationer i somliga fall samlar.

En generell synpunkt som är återkommande i underlagen som sänts till NOD är att informationsbehovet ofta är lägre ju större en organisation är. Detta eftersom det finns tillräckliga resurser för sådana organisationer att hålla sig uppdaterade och knyta till sig den kompetens som krävs för att hantera moms- och skattefrågor.

Övriga frågor inom skatteområdet

I KLYS [allmänna policy](#), som organisationen hänvisar till i underlaget till NOD, finns en rad behovsformuleringar inom skatteområdet som rör organisationens målgrupper. KLYS anger att det finns behov av särskild kompetens i Skatteverket när det gäller konstnärlig verksamhet.

KLYS efterfrågar följande konkreta förslag:

- att skattereglerna anpassas till kulturområdets behov
- att den reducerade kultur moms om 6 procent breddas till all konst och kultur. Idag finns flera olika momssatser inom kulturområdet att förhålla sig till, vilket komplicerar situationen för yrkesverksamma kulturskapare
- att skattereglerna förenklas för yrkesverksamma kulturskapare, såväl egenföretagare som frilansande arbetstagare
- att det inrättas en avdelning/enhet med kompetens om kulturskapares villkor inom ramen för Skatteverket (Skatteverket Kultur Media) med Arbetsförmedlingen Kultur Media som förebild.

Därutöver framhåller Fremia att domstolsprocesser kring Stadsmissionen i Linköping väckt nya frågor. Synen på verksamhet som bedrivs i civilsamhället bedöms olika i olika domar, anser Fremia. Där menar organisationen att exempelvis försäljning i civilsamhället bör bedömas utifrån verksamhetens ändamål. Detta syfte kan beskrivas med att försäljningen drivs av ”sociala skäl, för att skapa mening, arbetsträning eller samla in medel till ett ändamål,” varför civilsamhället inte kan likställas med kommersiella aktörer. Här anser Fremia att frågan bör utredas och nya lagar stiftas.

Sveriges Stadsmissioner föreslår en ändring och förtydligande av Ändamålskravet i 7 kap 4 § IL. Organisationen hänvisar till [Idéburen välfärd SOU 2019:56](#), i vilken utredningen har beskrivit ett antal områden vilka inryms i begreppet välfärd. Även i underlaget till den förra lägesbilden påpekade Sveriges Stadsmissioner att det finns en skillnad i hur begreppet välfärd tolkas i utredningen och hur samma verksamheter av myndigheter bedöms ligga utanför det sociala arbete som föreningarna driver. Detta medför problem och kräver förtydligande av vad som i dagens samhälle inryms i begreppen välfärd och socialt arbete.

Folkuniversitetet, som upprepar sina synpunkter som sändes redan till den förra lägesbilden, understryker att den skattelagstiftning som började gälla 2014 inte har resulterat i någon likställdhet mellan ideella aktörer, vilket var syftet.

”Ideella föreningar är fortfarande gynnade, bland annat med avseende på omfattningen av den skattepliktiga verksamhet man får bedriva utan att ’skattesmitta’ uppstår. Skatteverket prövar i sista hand, när övriga villkor för skattebefrielse har klarats, om verksamheten kan klassas som

näringsverksamhet. Eftersom definitionen på näringsverksamhet är att det uppstår ett ekonomiskt överskott, blir det svårt även för en ideell verksamhet att uppnå skattebefrielse.”

Därför menar Folkuniversitetet att skattelagstiftningen bör ses över ännu en gång. Detta för att stiftelser ska kunna verka på samma villkor som ideella föreningar ifråga om moms- och skatt.

Riksidrottsförbundet lyfter vidare att föreningar, likt övriga utbetalare, är skyldiga att lämna kontrolluppgifter till individer när dessa får en ersättning som uppgår till 100 kronor och mer. För civilsamhället kan detta bli administrativt tungt om det är många mindre arvoden som behöver redovisas, anser Riksidrottsförbundet. Därför anser man att beloppsgränsen bör höjas till förslagsvis 3 000 kronor per år.

Ett annat område som har lyfts av Svenskt Näringsliv handlar om situationer där medlemsföretag velat skänka bort varor som inte är lämpliga för försäljning, exempelvis livsmedel och andra typer av produkter. Anledningen till att varorna skänks bort kan bero på exempelvis kort datum eller att en särskild vara utgått från sortimentet. Här ser flera företag en chans att låta varorna göra nytta istället för att kassera dessa. Enligt Svenskt Näringsliv har dock hinder uppstått.

”Enskilda handläggare på Skatteverket ska till företag ha indikerat att det i sådana situationer föreligger en risk för uttagsbeskattning. Det är enligt Svenskt Näringsliv av största vikt att skatteregler och tolkningen av dessa inte motarbetar företag som vill tillse att varor som för dem saknar värde nyttjas istället för att kasseras (så kallade hållbarhetsåtgärder).”

Denna fråga anser Svenskt Näringsliv ha återaktualiserats på grund av de många flyktingar från Ukraina som har sökt sig till Sverige på grund av Rysslands anfallskrig. Som åtgärd ifråga om risken för uttagsbeskattning önskar Svenskt Näringsliv ett klargörande från Skatteverket centralt om ”att uttagsbeskattning inte ska ske i situationer som de som beskrivs i [bilagda promemorior](#).” Tilläggs kan att Skatteverket gör vissa [förtydliganden](#) i sin rättsliga vägledning kring livsmedelsdonationer för att undvika matsvinn.

Civilsamhällets egna insatser

NOD öppnade för de svarande organisationerna att reflektera över vad som skulle kunna göras bättre av den ideella sektorn själva i hanteringen av moms- och skattefrågor. Kring denna fråga fanns det få svar, men Svenska kyrkan menade att det skulle kunna gå att skapa en central funktion i sektorn, med sakkunniga som kan utbilda i frågorna och ge stöd.

Sveriges Stadsmissioner menar vidare att det finns ett behov av att ha regelbundna utbildningsinsatser, workshops och seminarier inom den egna sektorn för att öka kunskapen om frågor rörande inkomstskatt och moms. Här kan nätverk också fylla en funktion eftersom ”den ideella sektorn behöver bygga egen kompetens inom området”, anser organisationen.

Flera organisationer underströk annars att ansvaret för att skapa goda förutsättningar för en hantering av moms- och skattefrågor ligger hos offentliga aktörer. Giva Sverige svarade exempelvis att ”det är snarare lagstiftaren som måste tillse att ideella sektorns perspektiv tas i beaktande. Det sektorn kan göra är att föra dialog och driva opinion,” vilket understryker att sektorn ser problem som uttrycks men att förändringen ligger i att synpunkterna från de ideella beaktas av offentliga aktörer.

Sammanfattande slutsatser:

Mot bakgrund av de många problembeskrivningar och förslag som har inkommit till NOD träder en tydlig bild fram. Många av civilsamhällets aktörer ser att det finns ett brett utrymme för utveckling ifråga om att skapa ett fungerande moms- och skattesystem som både säkerställer att lagar följs och att merkostnader för sektorn inte uppstår.

I underlaget framkom en rad tydliga förslag, och i några fall krav, på förbättringar som krävs för att moms- och skattelagstiftningen ska vara bättre utformad efter civilsamhällets förbättringar. Några av dessa sammanfattas nedan.

- Momsplikten kan avskaffas helt eller delvis för hela eller delar av civilsamhället.
- Reglerna för försäljning måste vara anpassade för att ta vara på civilsamhällets särart, det vill säga att sektorn inte syftar till att skapa vinst utan bedriva ideell verksamhet.
- En ny momsskattestatus, som ger avdragsrätt för moms där momspliktig omsättning saknas, skulle kunna införas.
- Internmomsen måste avskaffas helt.
- Offentliga aktörer, inte minst myndigheter, behöver ha kunskap och kompetens rörande den ideella sektorn.
- Riktade insatser med stöd och information till civilsamhället efterfrågas i moms- och skattefrågor.
- Informationen är särskilt viktig kring fall som kan skapa ny praxis när det gäller reglerna för moms- och skatt i civilsamhället.
- Trösklar för när ideella aktörer behöver betala arbetsgivaravgifter är få låga i stora delar av sektorn, varför det krävs ett högre prisbasbelopp.

Övrigt:

Följande är en lista över organisationer som har mottagit och besvarat frågeställningar som NOD har haft i insamlingen av underlag till denna lägesbild. Då ett erbjudande om att sända vidare förfrågningar till paraplyorganisationers medlemsföreningar också sändes är det verkliga antalet aktörer som har fått frågan mer omfattande än listan nedan.

Medverkande organisationer:

- Arbetslivsmuseernas samarbetsråd samt 19 medlemsorganisationer som inte redovisas separat
- Civos
- Evangeliska Fosterlandsstiftelsen
- Giva Sverige
- Folkuniversitetet
- Fremia
- KLYS
- Korpen
- IOGT-NTO
- LO
- LSU
- RFSL
- Riksidrottsförbundet
- Scouterna
- SIOS
- Sveriges Stadsmissioner
- Stockholms Stadsmission
- Studieförbunden i samverkan
- Sveriges Kvinnoorganisationer
- Svenska kyrkan
- Svenskt Näringsliv

Paraplyorganisationer som har sänt vidare frågor till medlemmar:

- Arbetslivsmuseernas samarbetsråd
- Forum
- Funktionsrätt Sverige
- Giva Sverige
- Sveriges kristna råd

Ett tiotal fler organisationer har blivit kontaktade av NOD i syfte att få in fler synpunkter. Dessa har dock av olika skäl valt att inte svara.

NATIONELLT ORGAN FÖR DIALOG OCH SAMRÅD MELLAN
REGERINGEN OCH DET CIVILA SAMHÄLLET

För frågor om lägesbilden, kontakta NOD:s kansli (info@nodsverige.se)

